

Tomasz J. Kotliński

Aplikacja adwokacka w Czechach i na Słowacji

Palestra 50/9-10(573-574), 127-134

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Tomasz Kotliński

APLIKACJA ADWOKACKA W CZECHACH I NA SŁOWACJI

Założeniem niniejszej pracy jest próba przedstawienia obowiązującego w Czechach i na Słowacji modelu kształcenia aplikantów adwokackich i przyjętych w tym zakresie rozwiązań legislacyjnych. Podkreślić należy, że mimo bliskości geograficznej, organizacja adwokatury naszych południowych sąsiadów nie jest bliżej znana – także polskim adwokatom. Praca przedstawia zasady organizacji aplikacji adwokackiej w Czechach i na Słowacji. Zasady te są bardzo zbliżone do siebie, co wynika z łączących te kraje uwarunkowań historycznych i tradycji obu adwokatów. Mimo teoretycznego podejścia do omawianego tematu, praca odwołująca się do rozwiązań przyjętych w adwokaturze naszych południowych sąsiadów może stanowić także pewien przyczynek do dyskusji nad reformą polskiej aplikacji adwokackiej.

Czeska ordynacja adwokacka wprowadza pięć przesłanek, których łączne spełnienie daje podstawę wpisu na listę aplikantów adwokackich (*seznam advokátních koncipientů*). Stosownie do nich o wpis na listę aplikantów może ubiegać się każdy kto posiada pełną zdolność do czynności prawnych, jest niekarany i nieobjęty orzeczeniem dyscyplinarnym o skreśleniu z listy aplikantów adwokackich oraz uzyskał wyższe wykształcenie w ramach magisterskich studiów z zakresu prawa na wyższej uczelni w Czeskiej Republice lub wykształcenie prawnicze na wyższej uczelni zagranicznej. Jednakże podstawą uznania zagranicznego wykształcenia za równorzędne z czeskim mogą być jedynie przepisy umowy międzynarodowej, której Czechy są stroną, lub przepisy szczególne. Ostatnią przesłanką wpisu jest pozostawanie zainteresowanego w stosunku pracy z adwokatem lub spółką adwokacką. Wpisu na listę aplikantów adwokackich dokonuje Izba Adwokacka w terminie dwóch miesięcy od dnia złożenia przez kandydata pisemnego wniosku. Dowodem wpisu na listę aplikantów jest legitymacja aplikanta adwokackiego, którą wydaje bezpłatnie Izba Adwokacka na wniosek zainteresowanego. Legitymacja ta stanowi majątek Izby i podlega zwrotowi w przeciagu tygodnia od dnia wykreślenia aplikanta z listy lub zawieszenia jego praktyki.

Jeśli w czasie trwania praktyki prawnej którakolwiek z przedstawionych przesłanek wpisu aplikanta na listę przestanie być spełniana, Izba podejmuje decyzję o jego wykreśleniu z listy aplikantów adwokackich. Ponadto Izba decyduje o wykreśleniu aplikanta z listy jeszcze w trzech przypadkach, tj. na pisemne żądanie aplikanta, z chwilą zapisania aplikanta na listę adwokatów oraz w razie prawomocnego orzeczenia kary dyscyplinarnej skreślenia z listy

aplikantów. O wszystkich okolicznościach mogących stanowić podstawę skreślenia z listy aplikant ma obowiązek powiadomić Izbę Adwokacką.

Jedną z przedstawionych wyżej bezwzględnych przesłanek wpisu na listę aplikantów jest pozostawanie aplikanta w stosunku pracy z adwokatem lub spółką adwokacką. Warunek ten jest nie tylko przesłanką dokonania wpisu aplikanta na listę, ale także przesłanką trwania praktyki prawnej. W przypadku bowiem ustania stosunku pracy w czasie trwania praktyki Izba dokonuje wykreślenia aplikanta z listy aplikantów adwokackich. Zasadą jest, że aplikant może pozostawać w stosunku pracy tylko z jednym adwokatem. Wyjątkowo jednak przepisy stanowią, że aplikantowi na podjęcie z ważnych powodów i za zgodą adwokata dodatkowej pracy, o ile jej charakter nie będzie naruszał zasad prawidłowego przygotowania do wykonywania zawodu adwokata. W czasie trwania pracy adwokat ma obowiązek wypłacać aplikantowi odpowiednie wynagrodzenie. Adwokat nie może jednak podejmować w czasie trwania stosunku pracy takich działań, które czyniłyby go w ramach wykonywanego zawodu rzeczywistym wspólnikiem aplikanta lub uzależniałyby go w jakikolwiek sposób finansowo od aplikanta. Na aplikancie ciąży także obowiązek zachowania w tajemnicy szczególnych informacji uzyskanych w związku z pracą u adwokata. Obowiązek ten trwa także po rozwiązaniu stosunku pracy.

Na marginesie omawiania przesłanek warunkujących wpis na listę aplikantów adwokackich należy zauważyć, że czeska ordynacja adwokacka wprowadza cały katalog innych praktyk prawnych, które należy uznawać za równorzędne z aplikacją adwokacką. Tym samym za praktykę aplikanta adwokackiego uważa się także m.in. praktykę sędziego, prokuratora, notariusza, kandydata na notariusza, arbitra i komornika. Rozwiązanie podobne do przedstawionego wyżej obejmuje egzamin adwokacki, który uznawany jest za równorzędny m.in. z egzaminem sędziowskim, prokuratorskim, notarialnym i komorniczym. Niezależnie od zawodów prawnych, których egzaminy i praktyki są z mocy prawa uznawane za równorzędne z adwokackimi, Izba ma także prawo uznać inne praktyki i egzaminy za uprawniające do wpisu na listę adwokatów.

Z chwilą wpisania na listę aplikant czeski rozpoczyna okres co najmniej trzyletniej praktyki prawnej. Odbycie tej praktyki jest jednym z warunków późniejszego ubiegania się o wpis na listę adwokatów. Zasadniczo okres odbywania praktyki przez aplikantów cechuje się ciągłością, jednakże w pewnych przypadkach praktyka może ulec zawieszeniu na podstawie decyzji Izby Adwokackiej. Zawieszenie praktyki może mieć charakter obligatoryjny, gdy powiązane jest z wyrokiem karnym lub wnioskiem aplikanta, oraz fakultatywny, gdy np. wszczęto wobec aplikanta postępowanie o ubezwłasnowolnienie.

Jak już zaznaczono, po zapisaniu na listę aplikant odbywa praktykę prawną, której celem jest, najogólniej rzecz biorąc, przygotowanie do przyszłego zawodu. To przygotowanie rozumiane jest jako proces, w ramach którego aplikant uzyskuje wiedzę i doświadczenie potrzebne do zdania egzaminu adwokackiego i wykonywania w przyszłości zawodu adwokata. Kształcenie aplikanta prowadzone w ramach tego procesu zmierza do zaznajomienia go z przepisami prawa i umiejętnością ich wykorzystania w konkretnym przypadku oraz do poznania istoty zawodu adwokata i przyswojenia sobie zasad etycznych, wynikających z przepisów ustawowych i stanowych. W adwokaturze czeskiej odpowiedzialność za przebieg tego procesu rozłożona została między Izbę a adwokata i spółkę adwokacką. O ile jednak adwokat i spółka odpowiada bezpośrednio za właściwe przygotowanie aplikanta do zawodu, o tyle przygotowanie to w przypadku Izby ograniczone jest do zasad określonych uchwałami Dyrektoriatu Izby. Zasadę bezpośredniej odpowiedzialności adwokata i spółki

adwokackiej za przygotowania aplikanta do zawodu oceniać należy pozytywnie, zaś jej uzasadnieniem jest, bez wątpienia, łączący aplikanta z adwokatem lub spółką stosunek pracy i brak w czeskiej adwokaturnie instytucji patronatu.

Ciążąca na adwokacie powinność należytego przygotowania aplikanta do zawodu sprowadza się do realizacji obowiązków wynikających z ordynacji adwokackiej i przepisów stanowych. W tym też zakresie aplikant w okresie praktyki powinien pogłębiać znajomość przepisów prawa, orzecznictwa oraz fachowej literatury prawniczej. Środkami pomocnymi do zdobywania wiedzy przez aplikanta są konsultacje z adwokatem, uczestnictwo w pracach adwokata i zastępowanie go przy poszczególnych czynnościach związanych ze świadczeniem pomocy prawnej. Nadto obowiązkiem adwokata zatrudniającego aplikanta jest zagwarantowanie mu odbycia w okresie aplikacji dodatkowej praktyki prawnej w sądzie państwowym lub rozjemczym, u rzecznika patentowego, notariusza, doradcy podatkowego lub innego adwokata. Dodatkowa praktyka może być także odbyta w innym czeskim lub zagranicznym podmiocie i organie, o ile powiązana będzie z dokonywaniem czynności obrotu prawnego i przyczyni się do odpowiedniego przygotowania aplikanta. Okres dodatkowej praktyki wynosi co najmniej sześć miesięcy. Obowiązkiem adwokata jest także umożliwienie aplikantowi uczestnictwa w kształceniu organizowanym przez Izbę oraz obejmującym jeden miesiąc przygotowania do egzaminu adwokackiego i udziału w nim. W razie konieczności zdawania przez aplikanta egzaminu poprawkowego okres zwolnienia na przygotowanie wynosi dwa tygodnie.

Jak już wspomniano, w odróżnieniu od adwokata, który niejako z istoty łączącego go z aplikantem stosunku pracy odpowiada w pełni za jego właściwe wykształcenie, zakres kształcenia prowadzonego przez Izbę ograniczony jest do zasad określonych uchwałą jej Dyrektoriatu. W uchwale tej Izba wprowadziła dwie formy kształcenia aplikantów w okresie trwania praktyki prawnej. Pierwszą formę stanowią zajęcia podstawowe obejmujące szkolenia ogólnopaństwowe i seminaria regionalne, drugą zaś są nieobowiązkowe seminaria.

Szkolenia ogólnopaństwowe dzielą się na wstępne, organizowane dla aplikantów pierwszego roku i końcowe, których uczestnikami są aplikanci ostatniego roku aplikacji. Celem szkolenia wstępnego jest przede wszystkim zapoznanie aplikanta z przepisami regulującymi zakres świadczenia usług prawnych, ale także z historią adwokatury czeskiej i z zasadami prowadzenia kancelarii adwokackiej. Z kolei szkolenie końcowe obejmuje swoim zakresem tematykę związaną z materiałem będącym przedmiotem egzaminu adwokackiego. Formą przeprowadzania szkoleń są wykłady i dyskusje. Szkolenia przeprowadzane są dwa razy w roku w terminie wiosennym i jesiennym. Programy szkoleń, zarówno wstępnych jak i końcowych, opracowuje Dyrektoriat Izby, zaś miejsce i termin przeprowadzenia szkolenia ogólnopaństwowego publikuje Izba w Biuletynie Izby, najpóźniej do końca listopada roku poprzedzającego odbycie szkoleń.

Seminaria regionalne są drugą podstawową formą kształcenia czeskich aplikantów adwokackich. Mają one, podobnie jak szkolenia, charakter zajęć obowiązkowych, prowadzonych w formie jednodniowych spotkań. Seminaria prowadzone są oddzielnie dla dwóch grup seminaryjnych, z których pierwsza obejmuje aplikantów z zachodu kraju, druga zaś ze wschodu (Moraw i Śląska). O przydziale poszczególnych aplikantów do grup seminaryjnych rozstrzyga jednostka biura Izby Adwokackiej odpowiedzialna za kształcenie aplikantów. Zasadniczo miastem przeprowadzania seminariów dla pierwszej grupy aplikantów jest Praga, druga zaś grupa seminaryjna szkoli się z reguły w Brnie lub Ołomuńcu. Programy seminariów obejmują przede wszystkim te dziedziny prawa, które są przedmiotem egzaminu

adwokackiego, ale poświęcone są także bezpośrednim zagadnieniom związanym z wykonywaniem praktyki adwokackiej. Stąd też część wykładów dotyczy podstaw retoryki, zasad dowodzenia oraz spraw podatkowych i księgowych. Jednostka Izby organizująca seminarium, a także prowadzący zajęcia wykładowca, mogą również nałożyć na aplikantów obowiązki przygotowania pisemnej pracy lub przedstawienia ustnego referatu. W ramach seminarium może być również przeprowadzony pisemny test w celu sprawdzenia znajomości określonego tematu objętego programem nauczania. Podobnie jak w przypadku szkoleń ogólnopaństwowych, program seminariów przygotowuje Dyrektoriat Izby. On też do końca listopada roku poprzedzającego szkolenia ogłasza w Biuletynie terminy seminariów i miasta, w których będą przeprowadzane.

Uczestnictwo aplikantów w kształceniu podstawowym organizowanym przez Izbę jest obowiązkowe, dlatego uczestnicy szkoleń i seminariów dokumentują swoją obecność w specjalnym „Wykazie”, przekazywanym im po wpisaniu na listę aplikantów adwokackich. Koszty związane z organizacją podstawowego kształcenia aplikantów ponosi Izba Adwokacka, natomiast koszty związane z uczestnictwem aplikanta w szkoleniach i seminariach obciążają adwokata, u którego aplikant jest zatrudniony.

Obok przedstawionych wyżej form kształcenia podstawowego Izba prowadzi także dla aplikantów zajęcia nadobowiązkowe. Ich organizacja uzależniona jest od bieżących potrzeb, a zajęcia mają formę jednodniowych seminariów poświęconych aktualnym problemom praktyki adwokackiej. Udział aplikantów w tych seminariach jest nieobowiązkowy, zaś koszty szkolenia ponoszą w całości ich uczestnicy. W odróżnieniu od podstawowych form kształcenia organizacja nadobowiązkowych seminariów powierzona została przede wszystkim inicjatywie regionalnych pełnomocników Izby Adwokackiej.

Niezależnie od omówionego już modelu kształcenia aplikantów czeskich, kolejnym istotnym czynnikiem wpływającym na odpowiednie przygotowanie przyszłego adwokata do wykonywania zawodu, jest możliwość udziału aplikanta w określonych czynnościach procesowych w ramach zastępstwa adwokackiego. Tym samym adwokat może udzielić aplikantowi substytucji co do zasady tylko wtedy, gdy jest to elementem szeroko rozumianego procesu kształcenia i przyczyni się do właściwego przygotowania aplikanta do wykonywania przyszłego zawodu. Reguły ustanawiania aplikantów zastępcami procesowymi zostały szczegółowo określone przepisami przyjętymi przez Dyrektoriat Czeskiej Izby Adwokackiej. Zgodnie z ogólną regułą wyrażoną w uchwale Kierownictwa Izby adwokat może ustanowić aplikanta swoim zastępcą tylko wówczas, gdy z uwagi na powagę sprawy oraz wiedzę, cechy osobiste i dotychczasową praktykę aplikanta, daje on rękojmię poprowadzenia sprawy z należytą troskliwością, w sposób profesjonalny i przy zachowaniu obowiązków wynikających z ustaw i przepisów stanowych. Nadto adwokat, przed ustanowieniem aplikanta swoim zastępcą, powinien udzielić mu odpowiednich wskazówek związanych z prowadzoną sprawą.

Przy wykonywaniu czynności zastępstwa adwokackiego aplikant musi przestrzegać przepisów odnoszących się do obowiązków adwokatów, które to przepisy w tym przypadku stosuje się do niego bezpośrednio. Stosownie do tych przepisów postępowanie aplikanta nie może cechować się zachowaniami, które uderzałyby w godność stanu adwokackiego. Aplikant ma także obowiązek działać uczciwie i rzetelnie oraz konsekwentnie stosować w interesie klienta wszystkie środki ustawowe, które według swojego przekonania uważa za właściwe. W ramach działania substytucyjnego obowiązkiem aplikanta jest również obrona praw i interesów klienta oraz kierowanie się jego wytycznymi. Wytyczne te nie są jednak

wiążące dla aplikanta, jeżeli pozostają w sprzeczności z ustawą lub przepisami stanowymi, o czym aplikant ma obowiązek klienta poinformować.

Możliwość substytucyjnego działania czeskich aplikantów adwokackich zróżnicowana została z uwagi na rodzaj sprawy i Sądu, przed którym jest prowadzona. Co do zasady, aplikant może zastępować adwokata w sprawach cywilnych i karnych rozpatrywanych w pierwszej instancji po trzech miesiącach praktyki, zaś w drugiej instancji po odbyciu co najmniej roku praktyki prawnej. Jednakże w sprawach karnych rozstrzyganych przez sądy wojewódzkie jako sądy pierwszej instancji udział aplikanta jest wyłączony. Aplikant nie może również zastępować adwokata przed Sądem Najwyższym i Najwyższym Sądem Administracyjnym. Z kolei w sprawach administracyjnych przed organami pierwszej instancji minimalny okres prawnej praktyki uprawniający aplikanta do działania w imieniu adwokata wynosi trzy miesiące.

W okresie praktyki prawnej aplikant adwokacki korzysta z określonych praw, jak i podlega określonym obowiązkom. Większość z praw i obowiązków czeskich aplikantów adwokackich została już przedstawiona. Generalnym jednakże obowiązkiem aplikantów, warunkującym także zakres korzystania z przysługujących im praw, jest zasada bezwzględnego przestrzegania norm etyki zawodowej i zasad uczciwej konkurencji, określonych przepisami stanowymi. Poza generalnymi obowiązkami aplikanta związanymi z wykonywaniem praktyki, spoczywa na nim także administracyjny obowiązek poinformowania Izby o siedzibie wykonywania praktyki i formie organizacyjnej, w ramach której praktyka jest wykonywana.

Zakończeniem praktyki prawnej aplikanta jest egzamin adwokacki. Jest on składany przed pięćosobowym senatem wyłanianej spośród członków komisji egzaminacyjnej dla egzaminu adwokackiego i egzaminu uznającego odpowiedni egzamin za adwokacki. Członków powyższej komisji mianuje Minister Sprawiedliwości, z tym że przynajmniej jedna trzecia członków powoływana jest na wniosek Izby Adwokackiej, zaś kolejna część składu na wniosek Sądu Najwyższego. Na marginesie należy wskazać, że egzamin adwokacki w czeskiej adwokaturze ma szczególne znaczenie, co wynika z faktu chociażby określenia jego zasad rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości oraz zaliczeniem komisji egzaminacyjnej do ustawowych organów Czeskiej Izby Adwokackiej.

W Czechach, podobnie jak w Polsce, egzamin adwokacki dzieli się na dwie części – pisemną i ustną. Egzamin pisemny polega na przygotowaniu pisemnej pracy na podstawie przedstawionych dokumentów sądowych. Z reguły tematy egzaminu pisemnego przygotowuje oraz nadzoruje jego przebieg członek senatu odpowiedzialny za daną gałąź prawa. Pisemny temat egzaminu aplikant opracowuje samodzielnie, może jednak korzystać z określonych pomocy, obejmujących m.in. zbiory przepisów i literaturę prawniczą. Ustna część egzaminu przeprowadzana jest w trzech następujących po sobie dniach i obejmuje swym zakresem podstawowe gałęzie prawa wraz przepisami regulującymi świadczenie usług prawnych. Egzamin ustny w odróżnieniu od pisemnego jest jawny, zaś czas jego trwania nie może przekraczać dwóch godzin dla każdego z uczestników. W przypadku niezdania przez aplikanta ustnej części egzaminu ma on prawo złożyć wniosek o przeprowadzenie egzaminu poprawkowego. Czeska ordynacja adwokacka zezwala na składanie egzaminu adwokackiego w języku czeskim i słowackim. Pozytywne złożenie obu części egzaminu adwokackiego uprawnia aplikanta do ubiegania się o wpis na listę adwokatów.

Na zakończenie wskazać należy jeszcze, że w okresie odbywania praktyki prawnej aplikant ponosi, podobnie jak adwokat, odpowiedzialność dyscyplinarną za przewinienia dys-

cyplinarne. W przypadku uznania winy aplikanta może zostać wymierzony wobec niego środek karny w postaci upomnienia, upomnienia publicznego oraz kary pieniężnej nieprzekraczającej wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia miesięcznego, określonego w odrębnych przepisach. Najsurowszym środkiem karnym stosowanym w postępowaniu dyscyplinarnym wobec aplikantów jest skreślenie z listy aplikantów adwokackich.

Przechodząc do omawiania słowackiego modelu aplikacji adwokackiej, należy wskazać, że podobnie jak w Czechach, za aplikanta adwokackiego uznawana jest jedynie osoba wpisana na listę aplikantów prowadzoną przez Izbę Adwokacką (*zoznam advokátskych koncipientov*). Warunkiem wpisu na listę słowackich aplikantów adwokackich jest pełna zdolność do czynności prawnych, niekaralność, pozostawanie w stosunku pracy z adwokatem lub spółką adwokacką oraz wyższe wykształcenie prawnicze drugiego stopnia uzyskane na wydziale prawa wyższej uczelni Słowackiej Republiki, albo uznawane za równorzędne zagraniczne wykształcenie prawnicze drugiego stopnia (magisterskie). Wpisu na listę aplikantów dokonuje Izba w przeciągu piętnastu dni od złożenia stosownego wniosku przez adwokata lub jedną ze spółek adwokackich, którymi może być spółka jawna, spółka komandytowa lub spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Podkreślić jednak należy, że Izba nie może dokonać wpisu przed dniem nawiązania przez zainteresowanego stosunku pracy z adwokatem lub spółką adwokacką.

W okresie trwania praktyki prawnej Izba ma prawo do skreślenia w określonych przypadkach aplikanta z listy lub zawieszenia go w wykonywaniu praktyki. Zakres listy tych przypadków w słowackiej ordynacji adwokackiej wynika z unormowań dotyczących adwokatów. Zgodnie z nimi aplikant podlega obligatoryjnemu skreśleniu z listy m.in. na skutek prawomocnego skazania go za przestępstwo, ograniczenia zdolności do czynności prawnych czy też braku przesłanek warunkujących wpis na listę aplikantów. Z kolei jedną z podstaw zawieszenia aplikacji jest ustanie stosunku pracy aplikanta. Niezależnie od możliwości przedłużenia praktyki spowodowanej zawieszeniem Izba nie zalicza do ustawowego okresu trwania praktyki przerwy w jej wykonywaniu, trwającej dłużej niż dziewięćdziesiąt dni roboczych w ciągu roku kalendarzowego. Jako przerwę w praktyce nie traktuje się jednak korzystania przez aplikanta z przysługującego mu urlopu.

Podobnie jak w przypadku czeskich aplikantów, jednym z warunków wpisu przez Słowacką Izbę Adwokacką zainteresowanego na listę aplikantów jest jego pozostawanie w stosunku pracy z adwokatem lub spółką adwokacką. W zakresie regulacji stosunku pracy aplikantów słowacka ordynacja odsyła wprost do przepisów prawa pracy. Zasadniczo aplikant może pozostawać w okresie praktyki tylko w jednym stosunku pracy. Zakaz ten nie obejmuje jednak pracy pedagogicznej, publicystycznej, literackiej, naukowej albo artystycznej, o ile czynności wykonywane w ramach tej pracy swym zakresem nie kolidują z wykonywaniem praktyki. Aplikant nie może jednak wykonywać dodatkowej pracy, jeżeli nie da się jej pogodzić z istotą i zasadami etycznymi praktyki prawnej aplikanta adwokackiego. Z kolei adwokatowi lub spółce zatrudniającej aplikanta nie wolno podejmować takich czynności, które prowadziłyby w ramach istniejącego stosunku pracy do powstania finansowej zależności od aplikanta. Obowiązkiem adwokata lub spółki jako pracodawcy jest także stworzenie aplikantowi w miejscu pracy warunków umożliwiających solidne przygotowanie do wykonywania przyszłego zawodu. W tym zakresie aplikant musi mieć w szczególności umożliwione uczestnictwo w szkoleniach organizowanych przez Izbę oraz zapewnione solidne przygotowanie do egzaminu adwokackiego.

W odróżnieniu od czeskiej, słowacka ordynacja adwokacka mówi tylko o trzech egzaminach prawniczych, które uznawane są przez Słowacką Izbę za równorzędne z egzaminem aplikanta adwokackiego. Tymi uznawalnymi egzaminami są: egzamin sędziowski, prokuratorski i notarialny. Podobnie jest w przypadku uznawalności praktyki prawnej. Izba może co prawda uznać także inne praktyki lub egzaminy za odpowiadające warunkom wpisu na listę adwokatów, jednakże w tym przypadku ustalenie katalogu tych praktyk i egzaminów zostało powierzone na mocy delegacji ustawowej samej Izbie.

Po wpisaniu na listę aplikant słowacki odbywa co najmniej trzyletnią praktykę prawną, podczas której obowiązany jest kierować się przepisami ordynacji adwokackiej, postanowieniami Izby oraz wytycznymi adwokata. Celem praktyki prawnej jest zdobycie przez aplikanta wiedzy i doświadczenia, niezbędnych do wykonywania przyszłego zawodu. Adwokat lub spółka zatrudniająca aplikanta obowiązani są udzielać mu odpowiednich wskazówek oraz dokumentować przebieg jego praktyki.

Praktyczną formą przygotowania aplikanta do zawodu jest powierzenie mu przez adwokata w okresie trwania praktyki określonych czynności, które aplikant wykonuje samodzielnie. Powierzenie określonej czynności może nastąpić jednak dopiero po wcześniejszym przygotowaniu aplikanta i tylko wówczas, gdy charakter czynności odpowiada umiejętnościom aplikanta i długości trwania jego praktyki. Nadto formą praktycznego kształcenia aplikantów jest udzielanie im przez adwokatów zastępstwa do dokonywania określonych czynności związanych z obsługą prawną klientów. Tego rodzaju zastępstwo nie może jednak zostać udzielone aplikantowi wbrew woli klienta, jak również aplikant nie może przyjmować takiego zastępstwa samodzielnie, bez zgody pracodawcy. Aplikant nie ponosi także odpowiedzialności wobec klienta za szkodę powstałą przy wykonywaniu obsługi prawnej.

W procesie kształcenia aplikantów przez adwokatów i spółki uczestniczy także Słowacka Izba Adwokacka. Jej działalność w tym zakresie sprowadza się głównie do organizowania dwudniowych seminariów dla poszczególnych roczników aplikantów. Seminaria te prowadzone są kilka razy w roku i obejmują swoim zakresem wykłady z głównych gałęzi prawa. Izba organizuje także egzamin adwokacki, który podobnie jak w przypadku aplikantów czeskich obejmuje trzydniową część pisemną i następującą po niej część ustną.

Na zakończenie omawiania czeskiego i słowackiego modelu aplikacji adwokackiej wypada zwrócić uwagę na wyróżniający te modele stosunek pracy aplikanta, jako bezwzględna przesłanka wpisu na listę aplikantów. Jest to rozwiązanie nieznanne polskiej adwokataturze i w tym zakresie przedstawione przeze mnie poniżej krótkie uwagi mogą stanowić przyczynek do toczącej się aktualnie dyskusji nad reformą polskiej aplikacji adwokackiej.

Nie wdając się w merytoryczną ocenę zgłaszanych propozycji odnośnie do reformy polskiej aplikacji, podkreślić należy, że w Czechach i na Słowacji problem tzw. korporacyjności zawodu adwokackiego zdaje się nie istnieć. W szczególności w przedstawionych krajach nie ma instytucji egzaminu na aplikację adwokacką. Zamiast egzaminu wymagane jest istnienie w chwili wpisu na listę aplikantów stosunku pracy między przyszłym aplikantem a adwokatem. Tym samym przyływ młodych prawników do zawodu adwokackiego pozostawiony został w rękach adwokatatury i poddany dodatkowo zasadom rynku pracy. Przy takim rozwiązaniu liczba aplikantów winna się kształtować w oparciu o zapotrzebowanie rynku usług prawnych oraz możliwości finansowe adwokatów i spółek adwokackich, jako potencjalnych pracodawców. Model zatrudniania aplikantów na czas trwania aplikacji daje dodatkowo rękojmię przyływu do adwokatatury najzdolniejszych młodych prawników, bowiem pracodawca z natury rzeczy zainteresowany jest zatrudnianiem jedynie najlepszych

pracowników. Nadto odpada krytyka zasad przyjmowania do adwokatury, gdyż przy obowiązującym prawie wyboru pracownika przez pracodawcę nie można podnosić modelowego zarzutu, że aplikantami zostają w przeważającej większości osoby związane pokrewieństwem z członkami palestry.

Zakres praw i obowiązków wynikających z łączącego adwokata z aplikantem stosunku pracy, daje również gwarancję należytego przygotowania aplikanta. Adwokat – pracodawca pełni rolę swoistego patrona, z tym że w odróżnieniu od polskiego patrona, zatrudniając aplikanta jest w sposób rzeczywisty zainteresowany jego wykształceniem. Odpowiednie przygotowanie aplikanta jest bowiem gwarancją należytego wykonywania przez niego pracy. Na zakończenie podkreślić jeszcze należy, że następstwem zatrudnienia aplikantów jest brak rzeszy aplikantów bezrobotnych, podejmujących się różnego rodzaju prac, nie zawsze odpowiadających godności stanu adwokackiego. Zatrudniony aplikant adwokacki otrzymuje wynagrodzenie, płaci podatki i podlega ubezpieczeniu społecznemu.

Wykorzystane materiały:

- Zákon ze dne 13. břežna 1996 o advokacii.
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. července 1996, kterou se vydává zkušební řád pro advokátní zkoušky a uznávací zkoušky.
- Usnesení představenstva Ěské advokátní komory ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů Ěské republiky.
- Usnesení představenstva Ěské advokátní komory ze dne 10. března 1998 o výchově advokátních koncipientů a dalším vzdělávání advokátů ve znění.
- Usnesení představenstva Ěské advokátní komory ze dne 8. prosince 1998, kterým se stanoví pravidla pro výkon substitučního oprávnění advokátních koncipientů a jiných zamstnanců advokáta ve znění.
- Usnesení představenstva Ěské advokátní komory ze dne 8. listopadu 1999, o prokazování oprávnění k výkonu advokacie a o průkazu advokáta a průkazu advokátního koncipienta.
- Usnesení představenstva Ěské advokátní komory ze dne 12. května 2004, kterým se stanoví poplatek za advokátní zkoušku, zkoušku způsobilosti a uznávací zkoušku a podrobnosti o jeho placení.
- Zákon zo 4. decembra 2003 o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 445/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov.
- Advokátsky poriadok schválený konferenciou advokátov 19. júna 2004,
- Uznesenie predsedníctva Slovenskej advokátskej komory z 10. septembra 2004 o podmienkach zapořtania inej právnej praxe do praxe advokátskeho koncipienta.
- „Bulletin advokacie“ i „Bulletin slovenskej advokacie“ za lata 2000–2005.
- „Vstník Ěské advokátní komory“ za lata 2000–2004.